

Etiske retningslinjer for samarbeidspartnere til Norsk Tipping

Innhold

1	INNLEDNING OG ANVENDELSESOMRÅDE	3
2	INNKJØP	3
3	MENNESKERETTIGHETER	3
4	ARBEIDSLIVSSTANDARDER	3
4.1	RETNINGSLINJER.....	3
4.2	ARBEIDSFORHOLD.....	3
4.3	HELSE OG SIKKERHET	4
4.4	IKKE-DISKRIMINERING.....	4
4.5	FORBUD MOT TVANGSARBEID	4
4.6	BARNEARBEID	4
4.7	RETTE TIL Å ORGANISERE SEG	4
5	MILJØ.....	5
5.1	BEGRENSNING AV NEGATIV MILJØPÅVIRKNING	5
6	ETISK FORRETNINGSVIRKSOMHET	5
6.1	ETIKK OG ANTI-KORRUPSJON	5
6.2	GAVER OG ANDRE HØFLIGHETSGESTER	5
6.3	FOREBYGGING OG AVDEKKING AV HVITVASKING OG TERRORFINANSIERING	5
6.4	KONKURRANSE.....	5
7	INTERESSEKONFLIKT	5
8	SPESELT OM ARRANGEMENTER OG MESTERSKAP	6
9	DOPING, KAMPFIKSING OG ANDRE TYPER JUKS	6
10	HÅNDHEVELSE	6
10.1	OPPFØLGING	6
10.2	KONSEKVENSER VED BRUDD PÅ DISSE BESTEMMELSENE	6

1 Innledning og anvendelsesområde

Norsk Tipping vil bidra til en etisk forsvarlig og bærekraftig utvikling. Selskapet krever derfor at de som mottar sponsormidler eller har en samarbeidsavtale med Norsk Tipping ivaretar hensynene som ligger til grunn for denne retningslinjen.

Norsk Tippings samarbeidspartnere må overholde menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, grunnleggende miljøkrav og drive etisk forretningsvirksomhet.

Med Samarbeidspart menes juridiske personer som mottar sponsormidler fra Norsk Tipping eller har et annet avtaleforhold med Norsk Tipping der retningslinjen inngår som del av avtalen med Norsk Tipping (Avtalen).

Kravene i denne retningslinjen bygger på internasjonale retningslinjer, som OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper, FNs Global Compact, FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter, sentrale FN- og ILO-konvensjoner, og er kun angitt som minimumsstandarder.

Der det er angitt presise regler eller krav i Avtalen eller øvrige bilag, får de presise regler og krav forrang foran bestemmelsene angitt nedenfor. Der relevant nasjonal lovgivning eller konvensjoner stiller strengere krav, skal de strengeste kravene legges til grunn.

2 Innkjøp

Samarbeidspart skal ivareta menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, grunnleggende miljøkrav og drive etisk forretningsvirksomhet ved sine innkjøp.

3 Menneskerettigheter

Samarbeidspart skal støtte og respektere internasjonalt anerkjente menneskerettigheter og sikre at Samarbeidspart ikke direkte eller indirekte er delaktig i krenkelser av menneskerettigheter.

4 Arbeidslivsstandarder

4.1 Retningslinjer

Samarbeidspart skal ha skriftlige retningslinjer som regulerer arbeidsforholdene og som blir tydelig kommunisert til alle ansatte. Retningslinjene forventes som et minimum å dekke kontraktsforhold, arbeidstid, lønn, helse og sikkerhet, klagemekanismer og prosedyrer for disiplinærtiltak og avslutning av arbeidsforhold. I den grad arbeidsforholdene reguleres av arbeidskontrakter med alle ansatte, trenger man ikke ha skriftlige retningslinjer som regulerer det samme.

4.2 Arbeidsforhold

- Arbeidstiden skal være i tråd med nasjonale lover eller industriens standard der denne er strengere, og ikke overstige arbeidstid i samsvar med gjeldende internasjonale konvensjoner. Det anbefales at arbeidstid per uke ikke overstiger 48 timer (8 timer per dag).
- Arbeiderne skal ha minst én fridag i uken.
- Overtid skal være begrenset. Overtid bør ikke overstige 12 timer per uke.

- Arbeiderne skal alltid ha overtidstillegg, minimum i tråd med gjeldende lover. Dette gjelder likevel ikke for ansatte som har stillinger som i henhold til nasjonal lovgivning er spesifikt unntatt fra bestemmelser om overtidsgodtgjørelse mv.
  - o Lønn skal utbetales direkte til den ansatte, dersom det ikke gyldig er besluttet utleggstrekk e.l. av kompetent myndighet eller domstol.
  - o Trekk i lønn kan ikke anvendes som disiplinært tiltak.

4.3 Helse og sikkerhet

- De ansatte skal ha et sikkert og sunt arbeidsmiljø. Samarbeidspart skal iverksette nødvendige tiltak for å forhindre og minimere ulykker og helseskader som resultat av, eller relatert til forhold på arbeidsplassen.
- Samarbeidspart skal, der virksomhetens omfang, art og risikobilde tilsier det, ha et tilpasset, dokumentert og iverksatt helse- og sikkerhetsstyringsystem. Systemet bør være basert på internasjonalt anerkjente helse- og sikkerhetsstyringsprinsipper og gjeldende lovverk.

4.4 Ikke-diskriminering

- Alle ansatte skal bli rettferdig behandlet. Samarbeidspart skal ikke utøve noen form for diskriminering basert på, men ikke begrenset til, etnisk tilhørighet, religion, alder, uførhet, kjønn, kjønnsidentitet, sivilstatus, seksuell orientering, fagforeningsmedlemskap eller politisk tilhørighet.
- Ansatte skal vernes mot seksuelt påtrengende, truende, fornærmende eller utnyttende atferd og mot diskriminering eller oppsigelse på usaklig grunnlag.

4.5 Forbud mot tvangsarbeid

Det skal ikke foregå noen form for tvangsarbeid, slavearbeid eller ufrivillig arbeid. Den som utfører arbeid for Samarbeidspart skal ikke måtte levere fra seg depositum eller identitetspapirer, og skal være fri til å avslutte arbeidsforholdet med rimelig oppsigelsestid.

4.6 Barnearbeid

- Barn har rett til å bli beskyttet mot økonomisk utnyttning i arbeid, og mot å utføre arbeid som kan svekke utdannings- og utviklingsmuligheter.
- Barn under 15 år skal ikke utføre arbeid som kan være til skade for deres utdanning.
- Barn under 18 år skal ikke utføre arbeid som setter helse eller sikkerhet i fare, inkludert nattarbeid.

4.7 Retten til å organisere seg

- Den som utfører arbeid for Samarbeidspart skal uten unntak ha rett til å slutte seg til eller etablere fagforeninger eller andre foreninger etter eget valg, og å forhandle kollektivt. Samarbeidspart skal ikke diskriminere fagforeningsrepresentanter eller hindre dem i å utføre sitt fagforeningsarbeid.
- Dersom anledningen til å slutte seg til eller etablere fagforeninger eller andre foreninger er begrenset eller under utvikling, skal Samarbeidspart sikre at de ansatte får møte ledelsen for å forhandle lønns- og avtalevilkår. Slike forhandlinger skal ikke ha negative konsekvenser for de som benytter denne retten.

5 Miljø

5.1 Begrensning av negativ miljøpåvirkning

Samarbeidspart skal jobbe for å begrense sin negative miljø- og klimamessige påvirkning. Dette gjelder blant annet energi- og ressursforbruk, samt avfall og utslipp til grunn, vann og atmosfæren.

6 Etisk forretningsvirksomhet

6.1 Etikk og anti-korrupsjon

Samarbeidspart skal opptre etisk forsvarlig, rettferdig og profesjonelt i all kontakt med Norsk Tipping. Samarbeidspart skal overholde lover og regler knyttet til forebygging og avdekking av bestikkelser, korrupsjon, bedrageri og annen ulovlig forretningsvirksomhet.

Samarbeidspart skal ikke tilby, love eller gi noen form for utilbørlig fordel, tjeneste eller incentiver til Norsk Tippings ansatte, offentlige tjenestemenn, internasjonale organisasjoner eller andre tredjeparter i den hensikt å skaffe personlige eller forretningsmessige fordeler. Dette gjelder uansett om denne fordelene blir tilbudt direkte eller indirekte gjennom en mellommann.

6.2 Gaver og andre høflighetsgester

Norsk Tipping oppfordrer Samarbeidspartner til ikke å gi gaver til Norsk Tippings ansatte, representanter for Norsk Tipping, eller noen nært relatert til disse, med mindre gaven er av beskjeden verdi. Det skal aldri gis pengegaver. Høflighetsgester som sosiale begivenheter, måltider eller underholdning kan tilbys hvis det er et forretningsmessig aspekt involvert og kostnaden holdes på et rimelig nivå.

Utgifter til reise og opphold for Norsk Tippings representanter skal betales av Norsk Tipping, dersom ikke annet følger av Avtalen.

6.3 Forebygging og avdekking av hvitvasking og terrorfinansiering

Samarbeidspart skal foreta en vurdering av hvorvidt og eventuelt på hvilken måte virksomheten kan misbrukes til hvitvasking og/eller terrorfinansiering. Der det avdekkes slik risiko, skal det etableres tiltak for å motvirke og avdekke slikt misbruk.

6.4 Konkurransen

Samarbeidspart skal ikke initiere eller bidra til ulovlig samarbeid om prising, ulovlig markedssamarbeid eller annen form for atferd som medfører brudd på konkurranselovgivningen.

7 Interessekonflikt

Samarbeidspart plikter umiddelbart å rapportere til Norsk Tipping ved en mulig interessekonflikt mellom hensynet til Norsk Tipping og hensynet til tredjepart Samarbeidspart har et forretningsmessig forhold til, eller som Samarbeidspart eier, er eid av eller har felles eierskap med.

Samarbeidspart kan ikke uten skriftlig samtykke fra Norsk Tipping ha avtaleforhold/ samarbeide som kan skape en interessekonflikt eller hindre Samarbeidspart å oppfylle kontrakten med Norsk Tipping.

8 Spesielt om arrangementer og mesterskap

Samarbeidspart skal aktivt motvirke at land som bryter menneskerettighetene velges som vertskap for arrangementer og mesterskap. Samarbeidspart skal aktivt bidra til at foretak som overholder menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, miljøkrav og etisk forretningsvirksomhet får levere produkter og tjenester til arrangementer og mesterskap.

I det tilfelle arrangement og mesterskap legges til vertsland der menneskerettigheter brytes, skal Samarbeidspart aktivt arbeide for at dette aspektet tas med i evalueringen av arrangement/ mesterskap.

Dersom det i forbindelse med arrangement eller mesterskap avdekkes brudd på grunnleggende miljøkrav, menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter eller etisk forretningsvirksomhet, plikter Samarbeidspart å rette fokus på dette.

9 Doping, kampfiksing og andre typer juks

Samarbeidspart skal aktivt forebygge alle typer juks i forbindelse med sin virksomhet. Samarbeidspart skal ha interne retningslinjer som er egnet til å motvirke og avdekke den type juks som er relevant for Samarbeidsparts virksomhet.

10 Håndhevelse

10.1 Oppfølging

Samarbeidsparts overholdelse av ovenfor nevnte krav vil være gjenstand for oppfølgingssamtaler med Norsk Tipping. Til slike samtaler skal Samarbeidspart være forberedt til å gjennomgå sitt arbeid med ovenfor nevnte krav, samt ta med den dokumentasjon Norsk Tipping eventuelt har etterspurt.

Norsk Tipping forbeholder seg retten til å komme på anmeldte og uanmeldte besøk med den hensikt å kontrollere overholdelsen av ovenfor nevnte krav. I tilfelle kontroll plikter Samarbeidspart å oppgi de opplysninger som er nødvendige for at Norsk Tipping skal kunne gjennomføre en effektiv kontroll.

10.2 Konsekvenser ved brudd på disse bestemmelsene

Brudd på retningslinjens bestemmelser innebærer mislighold av Avtalen. Dersom misligholdet er av en slik art at Samarbeidspart får anledning til å rette forholdene, skal rettelsene gjennomføres innenfor tidsfrist satt av Norsk Tipping, dokumenteres skriftlig og på den måten Norsk Tipping bestemmer.

Der det er sannsynlig at brudd på retningslinjen har representert en økonomisk gevinst eller besparelse for Samarbeidspart, kan Norsk Tipping alltid, i tillegg til og uavhengig av hvilke øvrige misligholdsbestemmelser Norsk Tipping kan påberope, kreve et prisavslag som tilsvarer Samarbeidsparts økonomiske gevinst eller besparelse. Dette gjelder kun i de tilfeller Norsk Tipping ikke kan sannsynliggjøre at varen eller tjenesten har en større verdiforringelse som følge av misligholdet.

Vesentlig brudd på retningslinjen er å anse som vesentlig brudd på Avtalen.